

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

През 2023 г. са приключили делата за 29 674 извършени **престъпления**. От тях 10 278 са завършили с ефективно осъждане, 14 891 - с условно осъждане, 666 - с оправдаване, 282 - с прекратяване, и 3 647 - с освобождаване от наказание.

С ефективни и условни присъди са приключили делата за 25 169 извършени престъпления.

През 2023 г. **обвиняеми** са били 27 676 лица, от които:

- с ефективна осъдителна присъда са приключили делата на 9 265 лица, или 33.5% от общия брой на обвиняемите;
- условно осъдени са 13 772 (49.8%);
- освободени от наказателна отговорност са 3 766 (13.6%);
- оправдани са 573 обвиняеми (2.0%);
- прекратени са делата на 300 лица (1.1%).

Броят на **осъдените** с влезли в сила през годината присъди е 23 037, което е с 4.2% по-малко в сравнение с 2022 година. Осъдените непълнолетни (14 - 17 години) са 748, или 3.2% от всички осъдени.

Фиг. 1. Престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица през периода 2019 - 2023 година

Осъдените мъже са 21 167, или 91.9%, а жените - 1 870 (8.1%). Както сред мъжете, така и сред жените, най-голям е дялът на осъдените във възрастовата група

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

от 30 до 39 години - съответно 28.0% за мъжете и 32.1% за жените. На второ място при мъжете е групата от 18 до 24 г., а при жените - 40 - 49 г. (виж фиг. 2).

Фиг. 2. Структура на осъдените лица през 2023 г. по пол и възрастови групи

Коефициентът на криминална активност¹ е 411 на 100 000 души от наказателноотговорното население (виж табл. 1). За мъжете стойността му е 794 на 100 000 души, а за жените - 64 на 100 000 души от съответното население. Коефициентът на криминална активност за непълнолетните е 290 на 100 000 от населението в тази възрастова група.

Таблица 1. Коефициенти на криминална активност на 100 000 души по пол на осъдените лица

Година	Общо	Мъже	Жени
2019	388	742	61
2020	365	691	64
2021	406	775	66
2022 ²	428	822	70
2023	411	794	64

Престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица по глави от Наказателния кодекс (НК) и някои видове престъпления през 2023 година

Сред престъпленията, завършили с осъждане, най-голям е броят и делът на **общоопасните** - 12 543, или 49.8% (виж фиг. 3). На второ място в структурата са

¹ Осъдени лица на 100 000 души от средногодишното население на възраст 14 и повече години.

² Има прекъсване в динамичния ред за всички коефициенти от 2022 година - вж. методологичните бележки.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

престъпленията **против собствеността**, като с осъдителна присъда са приключили делата за 4 748, или 18.9%.

С осъждане са завършили 2 713 престъпления **против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции**, което представлява 10.8% от всички наказани престъпления.

Наказани са и 1 860 **престъпления против личността** (7.4%), 939 **против стопанството** (3.7%) и 951 **документни престъпления** (3.8%).

Фиг. 3. Структура на престъпленията, завършили с осъждане през 2023 г. по глави от НК

Почти половината от осъдените са наказани за извършването на **общопасни престъпления** - 11 022, или 47.8% (виж фиг. 4). На второ място в структурата са осъдените за **престъпления против собствеността** - 5 069 лица (22.0%).

За извършването на престъпления **против дейността на държавни органи и обществени организации и лица, изпълняващи публични функции** са наказани 2 559 лица, или 11.1%. Осъдени за **престъпления против личността** са 1 455 (6.3%), за **престъпления против стопанството** - 896 лица (3.9%).

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Фиг. 4. Структура на осъдените лица през 2023 г. по глави от НК

Общопасни престъпления¹

В структурата на общопасните престъпления най-голям е броят на наказаните престъпления по транспорта и съобщенията - 8 622, или 68.7% от общия им брой. За извършването им са осъдени 7 626 лица, или 69.2% от осъдените за извършени общопасни престъпления.

Престъпленията, свързани с наркотици, са 3 341 (26.6%), а наказаните за тях - 2 869 (26.0%).

Престъпления против собствеността²

Сред престъпленията против собствеността най-разпространени са кражбите на имущество - 69.5%. Осъдените за този вид престъпление са 3 663 лица, или 72.3%.

По своята правна и криминална характеристика грабежите са сред най-тежките престъпления против собствеността - за 455 грабежа са осъдени 512 лица.

¹ Включват престъпления, извършени по общопасен начин или с общопасни средства, по транспорта и съобщенията, против народното здраве и околната среда, при използването на атомната енергия за мирни цели и други.

² Включват: кражба и грабеж на имущество, присвояване, измама, изнудване, вещно укривателство, унищожаване и повреждане на имущество, злоупотреба на доверие.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации и лица, изпълняващи публични функции¹

Незаконното преминаване през граница е най-разпространеният вид сред тези престъпления. За 939 нарушения на държавната граница са осъдени 887 лица, или съответно 34.6% от престъпленията и 34.7% от осъдените за престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции.

За 71 превеждания през граница са осъдени 87 лица, или 3.4%.

Престъпления против личността²

С изключително висока обществена опасност сред престъпленията против личността са *умишлените убийства*. С осъдителни присъди са завършили делата за 62 убийства (довършени и опити), като за извършването им са осъдени 70 лица (4.8%).

Сред престъпленията против личността най-много са причинените *телесни повреди*, като с осъдителна присъда са завършили делата за 814 престъпления (43.8%). Осъдени за тях са 699 души, или 48.0% от общия брой на осъдените за извършени престъпления против личността.

Приключилите с осъждане дела за *разврат* са 241 (13.0%), а осъдените са 181 лица (12.4%). От тях 30 са за *изнасилване* (довършено и опит) с 28 осъдени.

За *трафик на хора* с осъдителни присъди са завършили 96 наказателни дела, или 5.2% от престъпленията против личността. Осъдени за този вид престъпление са 28 души.

Престъпления, завършили с осъждане, по брой извършители и осъдени лица по брой извършени престъпления

Преобладаващата част от наказаните престъпления са извършени от едно лице (без съучастие) - 95.8%. Следват извършените от две лица - 3.2%, а от три и повече са 1.0%.³

В зависимост от състава на престъпленията един извършител е най-разпространеният случай при документните (99.6%) и при общоопасните

¹ Включват престъпления против реда на управлението, престъпления по служба, против правосъдието и подкуп.

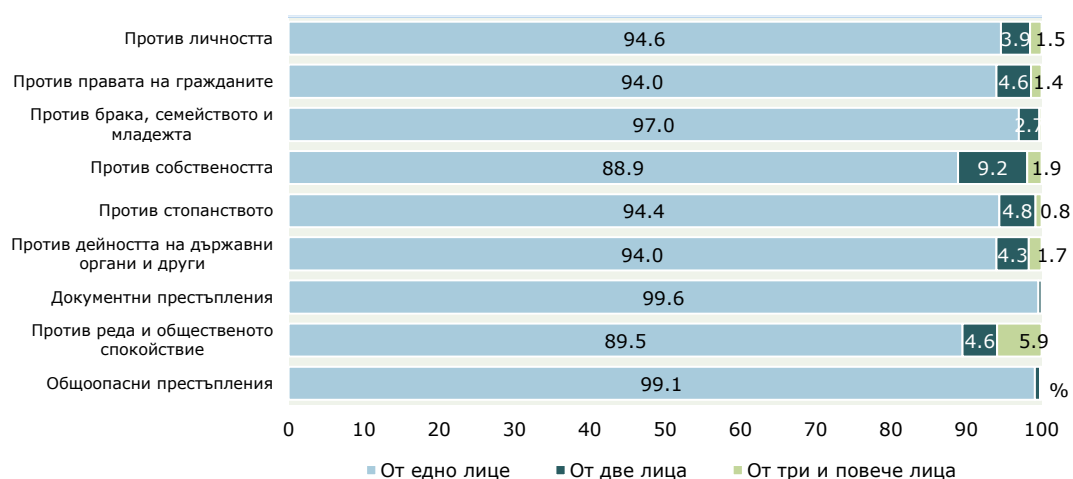
² Включват убийства, телесни повреди, отвличане и противозаконно лишаване от свобода, принуда, обида и клевета, разврат и трафик на хора.

³ Престъпление, извършено в съучастие - когато няколко лица участват в извършването на едно и също престъпление като извършители или помагачи, и са осъдени по еднакъв престъпен състав от НК.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

престъпления (99.1%) (виж фиг. 5). Две лица извършват в съучастие едно престъпление най-често, когато престъплението е против собствеността (9.2%). Наказаните престъпления, извършени от три и повече лица в съучастие, са най-характерни при престъпления против реда и общественото спокойствие (5.9%).

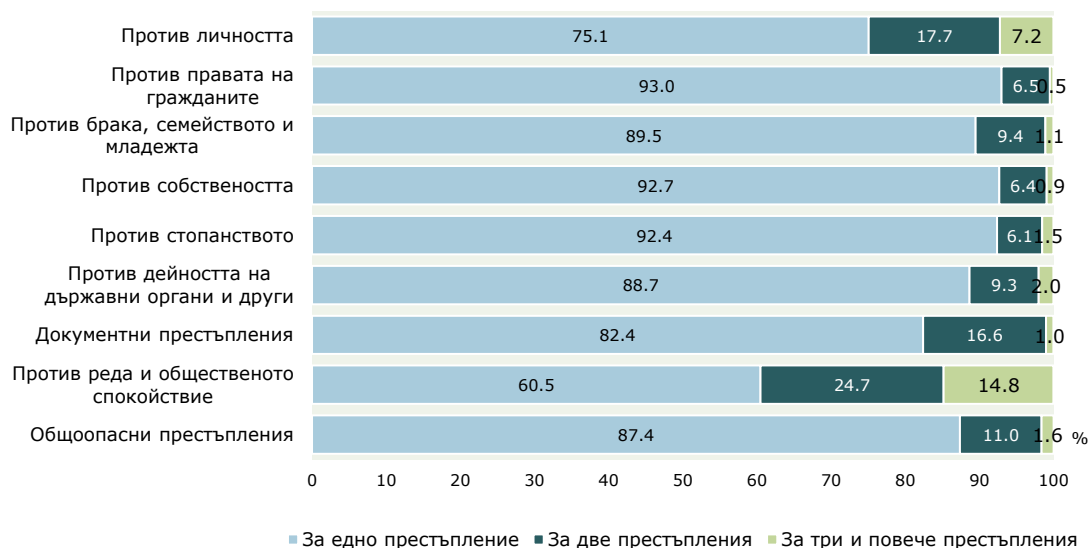
Фиг. 5. Структура на наказаните престъпления през 2023 г. по някои глави от НК и по брой извършители

В разпределението на осъдените лица по броя на извършените престъпления най-голям е дялът на осъдените за едно престъпление - 87.6%. Извършителите на две престъпления са 10.4%, а на три и повече - 2.0% от всички осъдени лица през годината. По видове престъпления за извършването на две престъпления преобладават осъдените за престъпления против реда и общественото спокойствие (24.7%). Най-голям дял на осъдени лица за извършени три и повече престъпления се наблюдава при престъпленията против реда и общественото спокойствие (14.8%) и против личността (7.2%).

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Фиг. 6. Структура на осъдени лица през 2023 г. по някои глави от НК и по брой извършени престъпления¹

Осъдени по наложени наказания

В структурата на осъдените по наложени наказания най-голям е относителният дял на *лишените от свобода*. През 2023 г. те са 18 940, или 82.2% от общия брой на осъдените лица. От тях най-много са лишените от свобода за срок до 6 месеца (47.3% от всички осъдени на лишаване от свобода), следвани от лишените от свобода за срок от 6 месеца до 1 година - 34.8%.

Наказанието *пробация* е наложено на 2 492 лица (10.8% от всички осъдени), *глоба* - на 1 505 (6.5%), а *обществено порицание* - на 99. На *доживотен затвор* е осъдено 1 лице.

¹ Когато едно лице е осъдено за няколко престъпления, лицето се отнася към най-тежкото наказуемо деяние, а всяко престъпление поотделно - към съответния вид престъпление.

Методологични бележки

Статистическото изследване на престъпленията, обвиняемите и осъдените лица с влезли в сила присъди осигурява информация на базата на годишни данни, получавани от районните, окръжните и военните съдилища.

Обект на наблюдение е дейността на районните, окръжните, военните съдилища и на Специализирания наказателен съд по наказателните дела от общ, частен и административен характер. През 2022 г. съгласно Закона за съдебната власт (изм. и доп. ДВ. бр.32 от 26 Април 2022 г.) Специализираният наказателен съд (СпНС) е закрит. Първоинстанционните наказателни дела пред СпНС, по които е проведено разпоредително заседание, стават подсъдни на Софийския градски съд и разглеждането им продължава от съдебния състав, провел заседанието. Съдиите от съдебните състави, които не са преназначени в Софийския градски съд, се командироваат за участие в разглеждането на делата до приключването на производствата по тях.

Единици на наблюдение са престъпленията, обвиняемите и осъдените лица с влезли в сила присъди в рамките на отчетната година.

В **броя на престъпленията, завършили с осъждане**, се включват всички престъпления, за които наказателните дела са завършили с условна или ефективна присъда, независимо от броя на извършителите.

Престъпление, извършено от повече от едно лице (в съучастие), се отчита за завършило с осъждане, когато поне едно от обвиняемите лица е осъдено ефективно или условно. В случай, че дело приключи с оправдателна присъда за всички лица, извършители на престъплението, то се отчита за завършило с оправдаване. Престъпление се отчита за завършило с прекратяване, когато спрямо извършителя или всички извършители делото е прекратено.

В **броя на обвиняемите лица** се включват ефективно осъдените, условно осъдените, оправданите, освободените от наказание и лицата, на които делата са прекратени.

В **броя на осъдените лица** се включват всички осъдени лица, на които с влязла в сила присъда им е наложено ефективно или условно наказание.

Когато няколко лица са осъдени за извършването на едно престъпление, престъплението се отчита само един път, а всяко лице поотделно - в зависимост от изхода на делото. В случаите, когато в едно наказателно дело е осъдено лице за повече от едно престъпление, се отчита най-тежкото наложено наказание по съвкупност. Когато едно лице е осъдено за няколко престъпления, то се отчита към най-тежкото наказуемо деяние, а всяко престъпление поотделно - към съответния вид престъпление.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Възрастта на осъдените лица е посочена в навършени години към момента на извършване на престъплението.

Непълнолетни са лицата на възраст от 14 до 17 навършени години.

Пълнолетни са лицата на възраст 18 и повече навършени години.

Осъдените непълнолетни лица се включват в общия брой на осъдените лица.

Съгласно чл. 31, ал. 1 и 2 от НК наказателноотговорно е пълнолетно лице, навършило 18-годишна възраст, което в състояние на вменяемост извърши престъпление. Непълнолетно лице - навършило 14 години, но ненавършило 18 години, е наказателноотговорно, ако е могло да разбира свойството и значението на деянието и да ръководи постъпките си.

Коефициентът на криминална активност е изчислен като отношение на броя на осъдените лица към броя на наказателноотговорното (на 14 и повече навършени години) средногодишно население за съответната година на 100 000 души. Оценката за населението към 31.12.2023 г. отразява промените в броя и структурите на населението, регистрирани при Преброяване 2021. В тази връзка е налице прекъсване в динамичния ред за всички коефициенти от 2022 година.

Данните за престъпленията, обвиняемите и осъдените лица са получени от изчерпателно изследване чрез статистически формуляри „Карта за обвиняемо лице“ (1-СС), попълвана от органите на досъдебното и съдебното производство и информация от административен източник Единна информационна система за противодействие на престъпността (ЕИСПП).

Допълнителна информация относно методологията и данните от изследването „Престъпления, обвиняеми и осъдени лица“ е публикувана на сайта на НСИ (www.nsi.bg), раздел „Правосъдие и престъпност“, както и в Информационна система ИНФОСТАТ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=56).